

MAJOROS SÁNDOR
Anyám szépsége

Ha egy férfi sokat legyeskedik egy asszony körül, előbb vagy utóbb szerelemre lobban iránta, szól közbe anyám, hogy tudjam, miről van szó. Olyan volt a hangja, mint a ráspoly. Le is sütöttük a szemünket apámmal, és a konyha földjét nézegettük. A repedésekben nagyszakállú szentek és kopasz démonok vigyorogtak. Most éreztem igazán, mit jelent az, hogy Csúti vagyok a fejem tetejétől a nagy lábam ujjáig. Már majdnem megfogtam apám kezét, hogy részt vállaljak mérhetetlen szégyenéből, de anyám ekkor a védelmébe vett. Nem kell röstelkedned, fiam, te Pitók vagy a kisujjadtól a fejed búbjáig. Ezek ketten, mutatott apámra és Csúti-forma árnyékára, nem ismernek másféle bókot, csak azt, amelyiket kenyérvágó késsel lehet osztogatni.

Apám csak legyintett, és ugyanazzal a mozdulattal előhúzott a szivarzsebéből egy doboz cigarettát. Közel állt hozzá, hogy engem is megkínáljon, de az utolsó pillanatban meggondolta magát. Démonok és szentek, jutott eszembe az iménti látomás, és nem mertem a földre nézni. A Csúti-árnyék makacsul ergette a füstöt, anyám meg belebámult a gangajtón beszüremelő bögölylepkés, kutyaugatásos éjszakába.

Negyvennyolc augusztusában egészen más volt a helyzet: az én drágalátos apám azon kapta magát, hogy egyre többet forgolódik olyan helyeken, ahol régebben sohasem járt. Ha tehette, kilátogatott a vilámvágtá kápolnába, és órákig simogatta a megfeketedett imazsámolyokat. Máskor meg a bezárt konzervgyárat kereste föl, és a kazánházba bújva élvezte a samott téglák langyos melegségét. Nem lehet letagadni azt sem, hogy derült éjszakákon a vágóhíd melletti rétre is kilopózkodott, és a fűben fekvé nézte az égről leszánkázó csillagokat. Mondanom sem kell: mindvégig Ilkáról ábrándozott. Újból és újból föl idézte azokat a kellemes pillanatokot, amikor fürdőzés közben gusztálhatta, amikor végigleltározhatta titkos anyajegyzeit, amikor a nap átvilágított a szoknyáján, s amikor valamilyen megmagyarázhatatlan csoda folytán beláthatott a dekoltázsába. Kevés hiányzott ahhoz az állapothoz, amit úgy hívnak: hábo-

rodás. Ha lett volna Lugere, biztosan szájába veszi a csövet, és meghúzza a ravaszt.

Azazhogy csak félig húzza meg. Esztelenség lett volna egy ilyen kényszerből kapott szerelemért fölál-dozni a meglévő másikat. Anyám mindeközben álmatlanul forgolódott, és várta, mit hoz a hajnal. Eh! Ugyan mit hozhatott volna?! Az éjjeli vándor csatakosan, karikás szemekkel tért haza, és úgy, ahogy volt, bevette magát a dunyhák közé. Kínlódott szegény, mert nem tudta eldönteni, melyik asszonyt szeresse. Általános és elfogulatlan meglátások szerint anyám sokkal szebb és szabályosabb volt Ilkánál, de ez a tény apámat a legkevésbé sem érdekelte. Vagy talán igen? Küszködött szegény, titkolta az ér-zéseit, és csak a Markovics-ellenes szövetségben reménykedhetett.

Igen ám, de a másik főkolompos, Csúti Pista bátyám addigra már elhamarkodottnak, túlzónak és pártszempontból kártékónynak tartotta ezt a szövetséget. Ha nem szégyellte volna, hogy annak idején ő erőltette apámra ezt az egészet, kertelés nélkül meg is mondja neki a véleményét. De inkább hallgatott. Illendőségből néha meglátogatta apámat, és volt, hogy növényteni szakkönyvet is hozott magával, de most már nem írt bele semmit a kockás pártnoteszébe. Pedig apám akkor már az árvacsalán latin nevét is tudta. Markovics nevét mindketten messzire elkerülték.

Ezért fordulhatott elő, hogy apám magára hagyot-tan kószált a pernyedombok vidékén, és melázgatással vegyített leskelődései során minden szervezkedésnél többet tudott meg Ilkáról. A dombtetőről, ahol annak idején a koronatüske bokrok álltak, szinte az egész pálinkafőzöt megfigyelés alatt tarthatta. Látta Ilkát fejét hátrahajtva nevetni, szeme csücskéből könnyet letörölni, fáradtan egy sámlira roskadni, vessző-söprűvel udvart tisztogatni, öregasszonyokkal beszélgetni, postástól levelet elfogadni (vajon ki írhatott neki?), haját kontyban összekötni, tízliteres demizsonba pálinkát tölteni, légycsapóval böglyöt hajkurászni, rossz hír hallatán keresztet vetni, távolodók után integetni, és apám rejtekhelye felé ráncolt hom-lokkal nézelődni.

Erre a pillantására, míg élek, emlékezni fogok, állítja apám. Ha kicsit éberebb vagyok, s nem szédít el az a sok titokzatosság, már ebből a szempillantásból rájövök a katonaláda titkára. De hát onnét a dombte-tőről az a pillantás nem lehetett több a gombostű hegyénél, próbáltam vigasztalni. Mi az hogy!, kapta föl a fejét hirtelen. A kés hegye végtelen sivatag volt

Részlet a szerző készülő regényéből.

ahhoz a pillantáshoz képest, de nem ez a lényeg, fiam. A rejtély, a hónapokon át kutatott rejtély semmivé törpült ahhoz a bizonyossághoz képest, amit reggel óta éreztem. Éspedig?, fordultam felé készségesen. Megnyílt a kendergyár, s tudtam, hogy anyád meg én menthetetlenül odakerülünk.

A kendergyár! Nagy pillanat volt ez a falu életében: az ország minden szegletéből idesereglett ifjúsági brigádok napok alatt elbontották a bezárt konzervgyárat, és a téglákból új, a réginél hatalmasabb hodályt építettek. Teherautókra rakták és elhordták a pincékben porosodó egygallonos uborkásüvegeket, a disznóparéj lepte pléhdobozokat, a villanytelep leégett generátorát és azokat a szívógáz motorokat, amelyek a transzmissziókat működtették. Nem sokkal ezután városi mesterek érkeztek, hogy fölmérjék a kazánház műszaki állapotát. Napokig kalapáltak az oly sok szerelmeskedést látott, régi langymeleget őrzött égéstérben, aztán füst buggyant elő a kéményből, és ez azt jelentette, hogy a samott téglák közé szorult álmok – mint a lámpaüveghez csapódott pille-szárny – egy apró sercenéssel mind megsemmisültek. Nem tudni, mit szólt volna a gyár előző tulajdonosa, Fernstein gróf, ha látja ezt a gyors átalakulást. A konzervgyár az ő gyümölcsöseiben megtermelt cseresznyét, meggyet, sárga- és őszibarackot hivatott feldolgozni, de már a megnyitása utáni évben hadiüzemmé nyilvánították. A félkilós meggykonzerv átmérője pontosan megegyezett a németek AP 32-es légvédelmi ágyújának kaliberével, tehát csak a szerzőt kellett kicserélni a présgépben, s máris beindulhatott a lőszergyártás. Negyvenegy nyarán meg is történt az átállítás, de a gróf hiába várta az első nyersanyagszállítmányt. A munkások egy részét később átirányította a birtokán kialakított egykazános, egytisztázós pálinkafőzőbe, hogy legalább azt mentse meg a termésből, ami megmenthető. Nem vacakolt aranysárga ringlóval, sem bódító illatú barack- és körteparlatokkal: kizárólag vegyes pálinkát főzött, és ez gyorsan népszerű lett a frontra indulók körében. A negyvenhármas fordulat után a gróf Ausztriába költöztette a családját, onnét meg a biztonságot jelentő Svájcba, ahol nem ismerték a vegyes gyümölcsből készült itóka jótéteményeit. Az uradalmi kastélyt, a bezárt konzervgyárat és a kicsiny lepárlóüzemet másfél év múlva a prédalesők mohóságával vette birtokába az új hatalom.

Nyár derekára fölépült a kendergyár, és mi valóban oda kerültünk anyáddal, mondta apám. Ő a tilo-

lóba, én meg az áztatómedence mellé. Nem szívesen emlegetik, de én tudom, mit jelentett mindez: kévét cibáltak, és port nyeltek reggeltől estig. Munka után apámnak annyi ereje sem maradt, hogy a zuhanyzó padlására fölkapaszkodva, a plafonba vájt lyukak egyikén meglesse a tisztálkodó lányokat. Magába roskadtan ült az áztatómedence szélén, és átkozta a munkáshatalmat, meg a munkáshatalommal szembeszállni képtelen nagyapát. Nem érdekelte most már, hogy ki nyúlkál Ilka szoknyája alá, mert azok a fájdalmak, amelyek a világmindenség lényegét alkotják, ott bujkáltak a derekában meg a lába szárában. Ült és kókadozott, miközben a Harmonikás Bátyó anyámat kerülgette.

Nincs ebben semmi meglepő: anyám szépsége a patakok vizében nyújtózó iszalagokéhoz volt hasonlatos. Kecses volt és rugalmas, a mosolya meg csábosan hívogató. A Harmonikás Bátyó is biztosan azt gondolta: ejha, de iszalagszerű ez a menyecske! Könnyen nézelődhetett, mert csak a transzmissziókat kellett mézzel lekennie. Töpszli volt, amolyan seggbevalás típus. Nevét hihetetlen zenei tehetségének köszönhette, ugyanis égen-földön ő volt az egyetlen, aki visszafelé is el tudott húzni bármilyen nótát. Ütött-kopott tangóharmonikáját mindenhová magával vitte, és ha alkalom adódott, rögtön rázendített egy dalocskára. A munkaidő végén valóságos kis koncerteket rögtönzött a javítóműhelyben, és a kíváncsiskodók között néha anyám is megjelent. A nyilalásokkal és csontsajdulásokkal küszködő apám semmit sem hallott ebből a vidámkodásból, csak akkor kapta föl a fejét, amikor meglátta, hogy a Harmonikás Bátyó kerékpárjára ülteti anyámat, és elindul vele a falu felé. Olyan érzése volt, mintha megalázták, földbe döngölték, és végül meg is szodomizálták volna. Annyira meglepődött, hogy csak ült, és nézte a levegőben fodrozódó iszalagokat. Egy szempillantás alatt megértette, hogy elveszítette anyámat most és mindörökre.

Ha egy férfi elveszíti a kedvesét, általában leissza magát a sárga földig, utána poharakat tör, és végül összevelekszik a cimboráival. Apám egyelőre még csak latolgatta mindezt, inkább fölkapaszkodott a zuhanyzó padlására, lehasalt az egyik csavarhúzóval fűrt nyílás mellé, és kileste a fürdőző lányokat. Fél szemmel a gőzből elősejlő formákat, fél szemmel a stukatúrból kiágaskodó pelyvát leste, közben meg arra gondolt, hogy a biciklizés előtt anyám kacéran hátravetette a haját, és föl kacagott. A Harmonikás

Andrássy Tibor: Szomorúság

Bátyó ekkor előrehajolt, és orrát beletúrta az anyám nyaka és válla közötti mélyedésbe, pontosan oda, ahová a szerelmeskedők és a vámpírok hajolnak elixírért. Odacsókolt abba a titkos gödröcskébe, anyád pedig olyan engedelmesen tartotta a fejét, mintha Kapácsi borbélynál ült volna, mondta apám siralmas hangon.

Ha játék, akkor végig kell játszani, gondolta anyám, és a Harmonikás Bátyó kezét blúzának kivágásába helyezte. Harmonikás Bátyó egészen a malomig játszogatott anyám bal mellbimbójával, de ott abbahagyta, mert kinyílt hátán a tangóharmonika. A sikoltó hang kicsalta a placra a munkásokat, anyám pedig begombolkozott, és leugrott a kerékpárról. Valaki elszaladt sörért, a Harmonikás Bátyó pedig rázendített. Szerelmes nótákat játszott, egyiket a másik után. Öreg este lett, mire abbahagyta. Ezután visszaültette anyámat a kerékpárjára, és azt mondta, hazaviszi, de – mintha a világ legtermészetesebb dolga lett volna – a villámvágta kápolna felé vette az irányt. Már a sírkertben karikáztak, amikor anyám egy merész mozdulattal lefejtette combjáról a billentyűkhöz szoktatott mancsot, és egy puhábbnak vélt hantra vetette magát. A fél kézzel kormányzó, fél kézzel anyámat fogdosó Harmonikás Bátyó alatt megkacsázott a kerékpár, és rövid dőcögés után egy hecesdli bokorban kötött ki. Anyám már a temetőkapun túl trappolt, amikor meghallotta a tüskéktől megszagatott harmonika sípoló, zümmögő halálhörgését.

A nagypapám megértéssel fogadta az éj közepén beállított kisebbik lányát, de a postagalambokkal riasztott Csútiak másnap reggel érte jöttek, és hazavit-

ték apámhoz. Nem mert ugrálni a vén pöcs, emlékezett apám erre a nem túl dicsőséges epizódra, mert Csúti Pista bátyád is tagja volt a bizottságnak. Ezt követően apám és anyám hónapokig nem beszéltek egymással. Fogcsikorgatva dolgozták végig a munkaidőt, aztán, mint két ösztönösen járó igavonó, visszakóvályogtak a családi házba. A plezúrokkal, csikarásokkal telehintett Harmonikás Bátyó ugyan még fikszirozgatta egy kicsit az anyámat, ám ő most már nem mutatott iránta semmilyen hajlandóságot. Gyanítom, hogy apám örült ennek a döntésének – már ha észre vette, ugyanis saját esztelen haragjával volt elfoglalva. Bizonyos tekintetben már visszatért a régi kerékvágásba, mert a

munkát is jobban bírta, és a fürdőző lányokat is rendszeresen lesegette, de anyámat sehogyan sem tudta megközelíteni.

Külön szobában aludtak, anyám még a széket is odatette a kilincs alá, hogy apám közeledését fizikailag is megakadályozza. Esténként a hátulsó szobában mosakodott, amelynek plafonjába apám egérluknak álcázott kémlelőnyilást fűrt. Hason fekve, félig-meddig a padlás földjébe harapva nem sok mindent láthatott, de így is visszaidézhetette azokat a régi kedves illatokat, amelyek oly sokszor elbódították. Ettől még jobban elkeseredett. Végül leült a kéményhuzatra, és összegzést végzett. Egy: anyám már kisiklott a kezei közül, most is csak azért van itt, mert a pártember sógora megfenyegette az édesapját. Kettő: a Harmonikátlan Bátyó után mások is környékezni fogják, és anyám előbb-utóbb engedni fog. Három: elmegy, elviszi valamelyik pernahajder, ő meg itt maradhat egyedül ebben a félig Pitók, félig Csúti tulajdonú omladékban. Négy: alighanem föl kell akassza magát.

Nem volt nagy tapasztalata a dologban, de úgy gondolta, ha rácsomózza a nyakára a kapaszkodókötelet, és mélybe veti magát, a csigolyája egy szempillantás alatt kettéroppan. Már a grádicson egyensúlyozott, amikor letről az udvarról meghallotta, hogy a nevét kiáltozzák. Csúti Pista bátyám volt. A pártautóval érkezett, tehát valami fontos dolog történhetett. Apámnak eszébe jutott a Markovics-ellenes szövetség, és a mérgekkel telezsúfolt szürke katonaláda. Idegességében alig tudta lecsomózni nyakáról a kötelet.